

Milenko Dželetović

Fakultet bezbednosti Univerziteta u Beogradu

Partnerstvo Srbije i Kine u okviru Novog puta svile

Sažetak

Predsednik Narodne Republike Kine Si Đinping (Xi Jinping) je krajem 2013. godine najavio *oživljavanje puta svile* pokretanjem najambicioznije inicijative u modernoj istoriji, pod nazivom „Jedan pojas, jedan put” (‘One Belt One Road’, OBOR). Usredsređena na unapređenje povezanosti i saradnje među zemljama širom Azije, Afrike i Evrope, inicijativa „Jedan pojas, jedan put” u Kini se često naziva „projektom veka”. U okviru ovog projekta potpisano je preko sto sporazuma sa međunarodnim organizacijama. Srbija i Kina uspostavile su strateško partnerstvo, a Srbija je jedna od šesnaest zemalja koja je potpisala sporazume o saradnji sa Kinom u okviru mehanizma saradnje „16+1”, pored jedanaest zemalja-članica EU i pet zemalja sa Balkana koje nisu članice EU. Srbija, u odnosu na zemlje potpisnice mehanizma „16+1”, prednjači u kvalitetu bilateralnih odnosa sa Kinom, kao i broju i vrsti projekata koji su dogovoreni. Kroz potpisane sporazume u okviru inicijative „Jedan pojas, jedan put” između Narodne Republike Kine i Republike Srbije jača privredna saradnja dve zemlje koja Srbiji omogućuje brže ostvarenje dinamičnih stopa privrednog rasta. Istovremeno, Srbija prednjači i u drugim segmentima saradnje jer je prva zemlja u Evropi koja je ukinula vize za putovanje građana Kine, ali je i jedna od retkih zemalja u Evropi u kojoj se, osim na fakultetima, kineski jezik može učiti i u osnovnim i srednjim školama.

Ključne reči:

Kina, Srbija, *put svile*, „Jedan pojas, jedan put”, mehanizam saradnje „16+1”, privredni razvoj

1. UVOD

Razvoj kineske privrede traje više od 30 godina i takav rast i nivo razvoja nije zabeležen u modernoj istoriji. Od jedne od najsiromašnijih i najnerazvijenijih zemalja i najizolovanijih privreda sveta, Narodna Republika Kina

(u daljem tekstu Kina) u poslednjih 30 godina dobila je epitet jedne od najmoćnijih, najrazvijenijih i najkonkretnijih privrednih sila na svetu.¹

Dostupni podaci nepobitno ukazuju na to da Kina predstavlja jednu od najmoćnijih ekonomskih sila. Zapravo, prema mnogim procenama, Kina trenutno zauzima drugo mesto na skali ekonomski najmoćnijih sila na svetu. Na šesnaestoj godišnjoj *Forbsovoj* listi, iz 2018. godine (Forbes Global 2000), koja obuhvata kompanije koje posluju na tržištu iz 60 zemalja sveta, prikazano je da su kompanije na ovoj listi ukupno ostvarile 39,1 biliona² dolara u prodaji, njihova ukupna dobit je 3,2 biliona dolara; da poseduju sredstva vredna 189 biliona dolara, odnosno da je njihova tržišna vrednost 56,8 biliona dolara.³ Kina i SAD su, prvi put od 2015. godine, podelile prvih deset mesta na ovoj listi, na kojoj Kina učestvuje sa skoro 300 kompanija (tačnije, na listi se nalazi 291 kompanija iz Kine), uz 560 kompanija iz Sjedinjenih Američkih Država. Poređenja radi, na prvoj *Forbsovoj* listi ove vrste, 2003. godine, Kina i Hong Kong su učestvovala sa samo 43 globalne kompanije, a broj kompanija iz Kine konstantno raste, čak i u odnosu na prethodnu godinu (262 u 2017. god.); no, kompanije iz Sjedinjenih Američkih Država ipak čine skoro 30% svih kompanija na listi.⁴ Stoga ne iznenađuje „trgovinski rat” koji se trenutno odvija između Kine i Amerike, kao dve ekonomske sile.

Prema istom istraživanju, kada su u pitanju najuspešnije kompanije, Kina i Hong Kong su zastupljene sa 21 kompanijom, a SAD sa 30 kompanija na listi sto prvih kompanija na svetu; u Kini se nalaze veoma uspešne kompanije iz bankarskog sektora, ali svakako bi trebalo ukazati i na to da se od 32 proizvođača automobila i kamiona sa ove liste osam nalazi u Kini.⁵ Takođe, Kina ima neke od najvećih avio-prevoznika, dok *PetroChina* i *Sinopec* predstavljaju gigante u naftnoj/gasnoj industriji; *Ping An Insurance Group* je najveća osiguravajuća kuća na svetu, koja je na listi iza sebe ostavila kompanije poput *Allianz*, *United Health Group*, *AXA*. Svakako je vredno pomenuti i čuvenu kompaniju *Alibaba*, pored drugih, uspešnih kompanija sa sedištem u Kini (*China Mobile*, *Shanghai Pudong Development*, *China State Construction Engineering*, *China Shenhua Energy*, *SAIC Motor*, *China Telecom*, *Hesteel*). U tabeli 1 dat je prikaz nekih kompanija iz Kine, odnosno mesta koje zauzimaju na *Forbsovoj* listi, u periodu 2015–2018. god.

¹ Aleksandar Janković, *Privredni razvoj Kine: povezivanje na kineski način* (Beograd: Centar za istraživanje povezivanja Puta svile – CIPO, 2017), 3.

² Bilion (10¹²), prim. aut.

³ Halah Touryalai and Kristin Stoller, “Global 2000 – The World’s Largest Public Companies 2018”, *Forbes*; Accessed November 5, 2018; <https://www.forbes.com/global2000/>.

⁴ Ibid.

⁵ Kenneth Rapoza, “China’s Largest Companies Prove Why It’s The World’s No. 2 Economy”, *Forbes*, June 6, 2018; <https://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2018/06/06/2018-global-2000-china-proves-why-its-the-worlds-no-2-economy/>.

Tabela 1. Kineske kompanije obuhvaćene Forbsovom listom Forbes Global 2000 (Top 10)

Naziv kompanije	Industrija/grana	Sredstva (aktiva) u 2018. god. (mlrd.)	Pozicija na Forbes Global 2000 / Godina			
			2015	2016	2017	2018
ICBC	Bankarski sektor	\$4.210,9	1	1	1	1
<i>China Construction Bank</i>	Bankarski sektor	\$3.631,6	2	2	2	2
<i>Agricultural Bank of China</i>	Bankarski sektor	\$3.439,3	3	3	6↓	5↑
<i>Bank of China</i>	Bankarski sektor	\$3.204,2	4	6↓	8↓	9↓
<i>Ping An Insurance Group</i>	Osiguranje	\$1.066,4	32↑	20↑	16↑	10↑

Izvor: Istraživanje autora, prema: *Forbes Global 2000: The World's Largest Public Companies* za period od 2015. do 2018.

Kina beleži neverovatan rast iz godine u godinu. Rast BDP-a (projektovani rast za 2018. god. je 6,6) konstantno se nastavlja i, prema procenama Svetskog ekonomskog foruma, očekuje se da Kina do 2030. godine prestižne SAD, čime bi, i uz trenutno usporeni rast, postala *vodeća ekonomska sila*.⁶ Preko 800.000.000 ljudi uzdignuto je iz siromaštva, konstantno se radi na „visokokvalitetnom rastu”, povećava se uloga radne snage i podstiče otvorenost i modernizacija. Kina je i digitalni lider u e-trgovini, sa preko 733.000.000 internet korisnika i 282.000.000 internet korisnika koji su mlađi od 25 godina, pa tako iza sebe ostavlja Evropu, koja beleži 413.000.000 korisnika, Indiju (391.000.000 korisnika) i SAD (246.000.000 korisnika).⁷ Kina ima više internet korisnika nego EU i SAD zajedno; njen brzorastući sektor e-trgovine predstavlja 40% globalnog elektronskog trgovanja.⁸

Na otvaranju *China International Import Expo*, početkom novembra 2018. godine, predsednik Kine Si Đinping je najavio da će Kina obaviti kupovinu stranih roba vrednosti 30 biliona dolara u narednih 15 godina, te da će nabavka usluga u Kini u istom periodu dostići 10 biliona dolara, što će biti posledica otvaranja kineske ekonomije ka svetu, što uključuje smanjenje uvoznih carinskih stopa, veći pristup tržištu, kao i pružanje pune podrške ekonomskoj globalizaciji, jer je zemlja u situaciji „trgovinskog rata” sa SAD.⁹

Kina je napredovala za jedno mesto u odnosu na prethodnu godinu, pa je, prema Indeksu globalne konkurentnosti (Global Competitiveness Index 2017-2018), rangirana na 27. mestu (od ukupno 137), pri čemu se nalazi ispred nekoliko zemalja-članica EU, poput Estonije (29. mesto), Češke (31), Španije (34), Malte (37), Poljske (39)¹⁰.

Uslovi za poslovanje se konstantno unapređuju u Kini, a prisutno je i stalno nastojanje Pekinga da modernizuje zemlju, pogotovo da smanji jaz i podstakne razvoj u nerazvijenim delovima zemlje kroz razvoj infrastrukture i ekonomski rast. Brz privredni razvoj u proteklih 38 godina nije bio moguć bez otvaranja kineske privrede ka svetu. Spoljna trgovina i politika

6 World Economic Forum, “This Is What China’s Economy Looks like in 2018 – in 6 Charts,” World Economic Forum, August 7, 2018; <https://www.weforum.org/agenda/2018/08/china-s-economic-outlook-in-six-charts/>.

7 Ibid.

8 Anna Saarela, “A New Era in EU-China Relations: More Wide-Ranging Strategic Cooperation?” (European Parliament-Policy Department for External Relations, July 2018), 41.

9 Kinling Lo and Sidney Leng, “Xi Promises China Will Buy US\$40 Trillion Worth of Imports in next 15 Years as Part of Opening Up”, South China Morning Post, November 5, 2018; <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/2171705/xi-pledges-china-buy-us40-trillion-worth-imports-next-15-years>.

10 Saarela, “A New Era in EU-China Relations”, 55.

pospešivanja stranih investicija u velikoj meri su zaslužni za privrednu reformu.¹¹ Na krilima ove ideje nastao je možda i jedan od najvećih razvojnih planova moderne istorije.

2. NOVI PUT SVILE

Kina se uvek trudila da spoljna trgovina bude jedna od okosnica njene privrede. Još u 3. veku pre nove ere, za vreme vladavine dinastije Han, kreirane su *trgovinske rute*, i to kopneni putevi u dužini od 6000 km, koji su centralnu Kinu povezivali sa Centralnom Azijom i Evropom, kao i pomorske rute, stvarajući trgovinsku mrežu sa Afrikom. Ove trgovinske rute bile su poznatije pod nazivom „Put svile” i intenzivno su se koristile sve do kraja 15. veka.¹²

Pre više od dve hiljade godina pravci trgovinske i kulturne razmene povezivali su glavne civilizacije Azije, Evrope i Afrike. Krajem 2013. godine predsednik Kine Si Đinping najavio je najambiciozniji projekat – inicijativu u modernoj istoriji, pod nazivom „Jedan pojas, jedan put”. Šta „novi put svile” predstavlja? Inicijativa „Jedan pojas, jedan put” predstavlja plan koji bi trebalo da kroz *kopnene* (ekonomski pojas) i *pomorske* puteve poveže centralnu i istočnu Kinu sa Azijom, Evropom i Afrikom, kao i sva mora i okeane na putu.¹³

Kao veoma ambiciozan projekat, „Jedan pojas, jedan put” (‘One Belt One Road’, OBOR) je usredsređen na poboljšanje i unapređenje povezanosti i saradnje među zemljama širom Azije, Afrike i Evrope; OBOR, kojeg kineski zvaničnici neretko nazivaju „projektom veka”,¹⁴ proširen je u odnosu na „stari put svile”, koji je povezivao Aziju i Evropu. „Jedan pojas, jedan put” obuhvata nove teritorije i razvojne inicijative i podrazumeva izgradnju velike mreže puteva, pruga, luka, energetskih mreža i sistema, naftovoda i cevovoda, kao i pripadajućih infrastrukturnih projekata. Ovaj projekat obuhvata dva dela; prvi, „Ekonomski pojas puta svile” je uglavnom kopneni i ima za cilj povezivanje Kine sa centralnom Azijom, Istočnom i Zapadnom Evropom, dok je drugi, „Pomorska ruta puta svile 21. veka”, zasnovan na moru i trebalo bi da poveže južnu obalu Kine sa Mediteranom, Afrikom,

¹¹ Aleksandar Janković, *Privredni razvoj kine: povezivanje na kineski način*, 89.

¹² Isto, 15.

¹³ Ivona Lađevac, „Tekuća situacija i mogućnost koordinacije politike ‘Jedan pojas, jedan put’ između Kine i EU: Perspektive Srbije”, u: *Budućnost saradnje Kine i Srbije*, ur. Ivona Lađevac (Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu, 2018), 50.

¹⁴ Shobhit Seth, “One Belt One Road (OBOR)”, Investopedia, August 14, 2018; <https://www.investopedia.com/terms/o/one-belt-one-road-obor.asp>.

jugoistočnom i centralnom Azijom; primetno je da su nazivi pomalo zbunjajući, jer „pojas” (engl. belt) zapravo predstavlja mrežu puteva, dok „put” (engl. road) u ovom slučaju predstavlja morsku rutu.¹⁵

„Jedan pojas, jedan put” obuhvata, prema podacima iz decembra 2017. godine, 86 zemalja, a potpisano je preko sto sporazuma o saradnji koji se odnose na ovaj projekat, između Kine i međunarodnih organizacija.¹⁶

Osnovni cilj ove inicijative je obezbeđivanje slobodnog protoka ekonomskih faktora, visokoefikasne alokacije resursa i duboke integracije tržišta, kao i podsticanje zemalja koje se nalaze duž „pojasa” i „puta” da uspostave koordinaciju ekonomskih politika i pravila i prodube i poboljšaju kvalitet saradnje na regionalnom nivou, te da zajednički kreiraju otvorenu „arhitekturu” za saradnju koja je regionalna, ekonomska, izjednačena i inkluzivna.... projekti Inicijative povezuju; oni će pomoći u procesu usaglašavanja i koordinacije razvojnih strategija zemalja koje se nalaze uz „pojas”, odnosno „put”, korišćenja potencijala ovih tržišta, promovisanja ulaganja, otvaranja mogućnosti zapošljavanja, jačanja kulturne razmene i učenja među ljudima različitih zemalja, što će im, naposljetku, omogućiti „međusobno razumevanje, poverenje i poštovanje, te život u harmoniji, miru i prosperitetu”.¹⁷ Novi „put svile” će obuhvatati područje u kojem živi oko 70% svetske populacije, ono u kojem se proizvodi oko 50% svetskog BDP-a i u kojem se nalazi 75% energetskih rezervi.¹⁸

Inicijativom je predviđeno da se *Ekonomski pojas puta svile (Silk Road Economic Belt)* usredsredi na povezivanje Kine, Centralne Azije, Rusije i Evrope (Baltika); zatim povezivanje Kine sa Persijskim zalivom i Sredozemnim morem kroz srednju i zapadnu Aziju, kao i na povezivanje Kine sa jugoistočnom Azijom, južnom Azijom i Indijskim okeanom. *Pomorska ruta puta svile (21st Century Maritime Silk Road)* je projektovana tako da ide od kineske obale do Evrope, kroz Južno kinesko more i Indijski okean; odnosno od kineske obale, kroz Južno kinesko more, do Južnog Pacifika (druga ruta).

Koliko je za Kinu važno da se Inicijativa sprovede govori i činjenica da Vlada u Peking u podstiče kineske banke da odobravaju zajmove svim zemljama koje su uključene u ovaj veliki projekat, i koje se nalaze na trasi tzv.

¹⁵ Shobhit Seth, “One Belt One Road (OBOR)”, Investopedia, August 14, 2018; <https://www.investopedia.com/terms/o/one-belt-one-road-obor.asp>.

¹⁶ Saarela, “A New Era in EU-China Relations”, 42.

¹⁷ National Development and Reform Commission et al., “Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road”, National Development and Reform Commission, March 28, 2018; http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html.

¹⁸ Wolfgang Lehmacher and Financial Times, “What Can the New Silk Road Do for Global Trade?”, World Economic Forum, September 22, 2015; <https://www.weforum.org/agenda/2015/09/what-can-the-new-silk-road-do-for-global-trade/>.

ekonomskog pojasa i pomorskog puta. Deo ulaganja, pre svega u infrastrukturne projekte, biće finansiran iz osnovane Azijske infrastrukturne investicione banke i kroz Fond za put svile. Već su obećana neka sredstva, npr. za izgradnju infrastrukture u iznosu od 1.400.000.000 dolara (Šri Lanka), zatim preko 50.000.000.000 dolara za infrastrukturu i energetiku u Kazahstanu, Uzbekistanu, Turkmenistanu, Tadžikistanu, kao i opšta pomoć za Avganistan u iznosu od 327.000.000 dolara. Za Srednju i Istočnu Evropu izdvojen je fond od 10.000.000.000 dolara za izgradnju saobraćajne infrastrukture (železnički i drumski saobraćaj), energetska postrojenja i akumulaciju vode.¹⁹

Uz sva osporavanja ovog projekta, postojeća neslaganja sa Evropskom unijom i trgovinski rat sa Sjedinjenim Američkim Državama, projekat je već u funkciji; naravno, ne u punom kapacitetu, ali privatni sektor sigurno pozdravlja ovakvu inicijativu. Luka Rotterdam je 2015. godine prihvatila prve kontejnere koji su železnicom stigli iz Kine, pri čemu je isporuka robe izvršena u roku od 14 dana, u odnosu na 60 dana koliko bi trajala morskim putem, a isporuke robe koja se vrši u Duizburgu (Nemačka) smanjuje vreme isporuke za 10 dana.²⁰

3. SRBIJA: OČEKIVANJA I DOSADAŠNJI REZULTATI

Ekonomija Kine evidentno jača od kraja 20. veka, a prema procenama stručnjaka, trend privrednog rasta će se nastaviti. Kina je treća najmoćnija ekonomska sila, posle SAD i EU, u pogledu BDP-a (2017. god, ukoliko se u obzir uzme cela Evropska unija),²¹ stalna članica Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, članica Svetske trgovinske organizacije (od 2001. godine, nakon dugogodišnjih pregovora) i važan strateški partner Evropske unije.

Evropska unija i evropsko tržište oduvek su bili od izuzetne važnosti za privredu i privredni razvoj Kine. Evropska unija je kineski trgovinski partner broj 1, pa stoga ne čudi da je Kina oduvek bila posvećena izgradnji Evroazijskog ekonomskog koridora, a sve u cilju što lakšeg odvijanja bilateralne trgovine između ova dva partnera.²² Kina i EU su formirale strateško partnerstvo 2003. godine, a 2013. je usvojena zajednička strateška agenda o

¹⁹ Ladevac, „Tekuća situacija i mogućnost koordinacije politike 'Jedan pojas, jedan put' između Kine i EU: Perspektive Srbije”, 57.

²⁰ Lehmacher and Financial Times, “What Can the New Silk Road Do for Global Trade?”

²¹ Saarela, “A New Era in EU-China Relations”, 25.

²² Liu Zuokui, “Rizici Inicijative ‘Pojas i put’ u izgradnji evroazijskog Ekonomskog koridora”, u: *Novi put svile: Evropska perspektiva – bezbednosni izazovi/rizici unutar inicijative 16+1*, ur. Vladimir Cvetković (Beograd: Fakultet bezbednosti, 2018), 10.

saradnji između EU i Kine (EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation). Redovno se održavaju sastanci na visokom nivou u cilju unapređenja saradnje i planiranja konkretnih aktivnosti. Evropskoj uniji je važno poštovanje regulative i pravila EU prilikom realizacije projekata.

„Platforma za povezivanje EU i Kine” uspostavljena je 2016. godine, sa ciljem iznalaženja sinergija za infrastrukturne planove i investicione projekte od zajedničkog interesa u oblasti saobraćaja.²³ U realizaciji projekta „Pojas i put” Evropska unija je uključena na različite načine, a najdirektniji je kroz institucionalnu povezanost Kine i jedanaest država članica Evropske unije (Bugarska, Estonija, Hrvatska, Letonija, Litvanija, Mađarska, Poljska, Rumunija, Slovačka, Slovenija i Češka), i pet zemalja – kandidata za članstvo u Evropsku uniju (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Makedonija, Srbija)²⁴. Ova saradnja je poznatija kao mehanizam saradnje „16+1” između NR Kine i država Centralne i Istočne Evrope (CIEZ).

Kreiranje „16+1” formata saradnje na Samitu u Varšavi, aprila 2012. godine, bio je prvi korak ka širenju kineskih trgovinskih planova i prezentovan je dokument pod nazivom „Dvanaest kineskih mera za promociju prijateljske saradnje sa Centralnom i zemljama Istočne Evrope”, što predstavlja i okvirni dokument za formiranje formata „16 + 1”. Ovim dokumentom definisana su tri moguća prioriteta područja za ekonomsku saradnju: infrastruktura, visoke tehnologije i zelene tehnologije.

Drugi sastanak šefova vlada Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope održan je 26. novembra 2013. godine, u Bukureštu, Rumunija, na kojem se naglašava da je saradnja Kine i CIEZ-a u saglasnosti sa sveobuhvatnim strateškim partnerstvom između Kine i EU i izrazili spremnost da nastave da jačaju i produbljuju saradnju između Kine i CIEZ-a, što je rezultiralo izdavanjem Bukureštanske smernice za saradnju između Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope. Ovim dokumentom formulisane su sledeće smernice²⁵:

- (1) Da se svake godine održava sastanak šefova vlada u Kini i CIEZ-a kako bi se razmotrila dostignuća u saradnji i odredio smer za buduću saradnju;
- (2) Razmotriti formulisanje srednjoročnog plana saradnje kada je to prikladno u svetlu razvoja saradnje između Kine i CIEZ-a;
- (3) Promovisati investicionu, ekonomsku i trgovinsku saradnju;

23 Saarela, “A New Era in EU-China Relations”, 10.

24 Žarko Obradović, „‘Pojas i put’ na Balkanu i Srbiji (Izazovi saradnje)”, u: *Novi put svile: Evropska perspektiva – bezbednosni izazovi/rizici unutar inicijative 16+1*, ur. Vladimir Cvetković (Beograd: Fakultet bezbednosti, 2018), 162.

25 Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, “The Bucharest Guidelines for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries”, January 26, 2015; http://www.china-ceec.org/eng/ldrhw_1/2013bjlst/.

- (4) Proširiti finansijsku saradnju;
- (5) Poboljšati saradnju u povezivanju;
- (6) Proširiti saradnju u oblasti nauke, tehnologije, inovacija, zaštite životne sredine i energije;
- (7) Promovisati dinamične ljudske i kulturne razmene i saradnju;
- (8) Podsticati i podržavati saradnju na podnacionalnom nivou kao jedan od važnih stubova saradnje između Kine i CIEZ-a.

Na ovom sastanku postignut je sporazum između Kine, Mađarske i Srbije o zajedničkoj izgradnji železničke pruge između Mađarske i Srbije, i ovaj sporazum se postavlja kao orijentir za dalju saradnju između Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope.

Treći sastanak šefova vlada Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope održan je u Beogradu 16. decembra 2014. godine. Samit je rezultirao formulisanjem Beogradske smernice za saradnju između Kine i CIEZ-a, pod nazivom „Nova pokretačka snaga, nova platforma i novi motor”²⁶:

- (1) Podržati Kinu u domaćinstvu četvrtog sastanka šefova vlada u Kini i CIEZ-u 2015. godine;
- (2) Priznajući Stratešku agendu za saradnju EU–Kina 2020 kao vodeći dokument za odnose između Kine i EU, učesnici podržavaju napore da se počne sa formulisanjem srednjoročnog plana za saradnju između Kine i zainteresovanih zemalja Centralne i Istočne Evrope, prema potrebi;
- (3) Poboljšati saradnju na povezivanju, promovisati ekonomsku saradnju, trgovinu i investicije, proširiti finansijsku saradnju, proširiti saradnju u oblasti nauke, tehnologije, inovacija, zaštite životne sredine i energije;
- (4) Produblјivanje ljudske i kulturne razmene i saradnje na podnacionalnom nivou;
- (5) Podržati sazivanje prvog sastanka ministara zdravlja Kine i CIEZ-a u Češkoj Republici 2015. godine;
- (6) Sekretarijat za saradnju između Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope organizovaće putovanje u Kinu za visoke zvaničnike zemalja Centralne i Istočne Evrope u 2015. godini.

24. novembra 2015. u Kini, u Suzhou, održan je 4. sastanak šefova vlada Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope. Učesnici sastanka pohvalili su napredak

²⁶ Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, “The Belgrade Guidelines for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries – Cooperation between China and Central and Eastern European Countries”, January 27, 2015; http://www.china-ceec.org/eng/lldrhw_1/2014bergld/hdxw/t1410498.htm.

u implementaciji Beogradskih smernica i zajednički formulisali i izdali nove smernice na temu „Novi početak, novi domeni, nova vizija”, Suzhou smernice za saradnju između Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope:²⁷

- (1) Podržavanje Letoniju u domaćinstvu 5. samita 2016. godine;
- (2) Učesnici pozdravljaju saradnju između Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope, objavljenu tokom 4. samita, i isticanje spremnosti da se Srednjoročna agenda implementira u svetlu njihovih stvarnosti, potreba i prioriteta;
- (3) Uspostavljanje mehanizma kvartalnih sastanaka između Sekretarijata za saradnju između Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope;
- (4) Saradnja na povezivanju, ekonomska i finansijska saradnja, saradnja u poljoprivredi i šumarstvu, saradnja u oblasti nauke, tehnologije i zdravlja, ljudski kontakti i kulturna razmena; saradnja na lokalnom nivou.

U ovom periodu od 2010. do 2015. godine obim trgovine između Kine i ovih 16 zemalja povećan je za 20%, dostigavši 56.200.000.000 dolara.²⁸ Kada je u pitanju region, Kina uglavnom investira u regionalnu infrastrukturu – luke, železnicu, auto-puteve; ova strategija je bazirana na pretpostavci da će se ove zemlje, uključujući zemlje Zapadnog Balkana, integrisati u EU i na taj način napraviti most kineskim kompanijama ka glavnim tržištima Evropske unije.²⁹

U Rigi (Letonija), 5. novembra 2016. godine, održan je 5. sastanak šefova vlada Kine i zemalja CIEZ, koji je rezultirao inauguracijom investicionog fonda 16 + 1, koji je predviđen za finansiranje zajedničkih projekata sa Kinom i usvojena su dva značajna dokumenta: Smernice iz Rige (putokaz događaja u formatu 16+1 za 2017. godinu i Deklaracija iz Rige, kojom šefovi vlada CIEZ potvrđuju svoju podršku inicijativi za saradnju koja uključuje razvoj transportnih čvorišta u priobalnim područjima na Jadranu, Baltiku i Crnom moru i duž unutrašnjih plovnih puteva, a koja teži intenziviranju saradnje u razvoju luka, industrijskih parkova, transportnih koridora i infrastrukture koja povezuje zemlje Centralne i Istočne Evrope sa Kinom.³⁰

²⁷ Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, “The Suzhou Guidelines for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries – Cooperation between China and Central and Eastern European Countries”, October 21, 2016; http://www.china-ceec.org/eng/ldrhw_1/sz2015/hdxw/t1411473.htm.

²⁸ Sijbren de Jong et al., *A Road to Riches or a Road to Ruin?: The Geo-Economic Implications of China's New Silk Road* (The Hague Centre for Strategic Studies, 2017), 5.

²⁹ Stephan Barisitz and Alice Radzyner, “The New Silk Road, Part II: Implications for Europe”, *Focus on European Economic Integration*, no. Q4/17 (2017): 2; <https://ideas.repec.org/a/onb/oenbf/y2017iq4-17b2.html>.

³⁰ Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Latvia and Ministra birojs, “The Meeting of Heads of Government of Central and Eastern European Countries and China Concluded

U Budimpešti, Mađarska, 27. novembra 2017. godine održan je Ekonomsko-trgovinski forum i 6. sastanak šefova vlada Kine i Centralne i Istočne Evrope. Na forumu je predloženo pet inicijativa za dalju promociju saradnje između Kine i CIEZ-a: (1) proširenje ekonomske i trgovinske razmene i podsticanje liberalizacije i olakšavanja trgovine i investicija; (2) ubrzanje velikih projekata o povezivanju, promovišući veze kroz kopno, more, vazduh i internet; (3) traženje novih načina saradnje, kao što su industrijski parkovi u oblastima proizvodnih kapaciteta, energije, logistike i poljoprivrede; (4) najava osnivanja međubankovne asocijacije Kina – CIEZ i druga faza finansijske podrške Fonda za investicije u Kini i CIEZ-u; (5) poziv zemljama da provedu više kulturnih i međuljudskih razmena, poboljšaju saradnju u turizmu i započnu saradnju između mladih, u oblastima tradicionalne kineske medicine, sporta i zaštite žena i dece.³¹

Sedmi sastanak šefova vlada Kine i Centralne i Istočne Evrope održan je 6–7. jula 2018. godine u Sofiji, Bugarska. Učesnici, u skladu sa Srednjoročnom agendom i prethodnim Smernicama samita, formulišu i izdaju Sofijske smernice za saradnju između Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope sa temom „Produbljivanje otvorene i pragmatične saradnje za inkluzivni prosperitet”, koja sadrži:³²

- (1) Podržavanje Hrvatske u domaćinstvu 8. kinesko-CIEZ samita;
- (2) Jačanje koordinacije 16 + 1;
- (3) Produbljivanje praktične saradnje u trgovini, investicijama i povezivanju; Ističe se potreba promovisanja usluge kontejnerskih vlakova i kombinovana transportna rešenja, uz jačanje saradnje u olakšavanju carinjenja u Kini i Evropi (Land Sea Express Line), kako bi se povećala efikasnost upravljanja graničnim prelazima i skratilo vreme čekanja na graničnim prelazima; Pozdravlja se značajan napredak koji su postigli Kina, Srbija i Mađarska na projektu železnice Beograd–Budimpešta i naglašava se spremnost da se istraži moguće proširenje veze između železničke pruge Beograd–Budimpešta i albanske, hrvatske i crnogorske železnice.

---

in Riga”, November 6, 2016; <https://www.mfa.gov.lv/en/news/latest-news/55295-the-meeting-of-heads-of-government-of-central-and-eastern-european-countries-and-china-concluded-in-riga>.

³¹ Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, “Spotlight: Promising 16+1 Cooperation Helps Boost European Development, Integration – Cooperation between China and Central and Eastern European Countries”, November 29, 2017; http://www.china-ceec.org/eng/ldrhw_1/2016lj_1/hdxw4/t1514944.htm.

³² Ministry of Foreign Affairs, the People’s Republic of China, “The Sofia Guidelines for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries”, July 9, 2018; https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1577455.shtml.

- (4) Kultiviranje novih pokretača za saradnju u nauci, tehnologiji, inovacijama, finansijama, zelenoj zaštiti životne sredine, poljoprivredi, energetici, šumarstvu i zdravstvu;
- (5) Proširiti razmenu između ljudi.

Očekuje se da će Sedmi samit biti poslednji u ovom formatu „16+1” ne iz razloga njegovog neuspeha ili propadanja, već naprotiv. Format „16+1” bi trebalo da postane format „17+1” jer se smatra da će Grčka sigurno postati deo Inicijative. Ovaj potez potvrđuje tvrdnje da je značaj zemalja CIE za Kinu blisko povezan sa sticanjem kontrolnog udela grčke luke od strane COSCO-a od Pireja. Možemo reći da je Peking delimično odgovoran za rešavanje spora oko imena između Grčke i Makedonije, jer Kina želi povezati luku Pirej preko Makedonije sa svojom predloženom železničkom vezom između Beograda i Budimpešte, a zatim dalje, sa zapadnim delom kontinenta.³³

NR Kina, kao dugogodišnji prijatelj i međunarodni partner Republike Srbije (u daljem tekstu Srbija), prepoznala je potencijal saradnje sa Srbijom, dok je, sa druge strane, Srbija prepoznala potencijal i značaj inicijative „Jedan pojas, jedan put”. Srbija je uspostavila najviši međudržavni odnos sa Narodnom Republikom Kinom, tzv. „sveobuhvatno strateško partnerstvo” i potpisnica je (Varšava, 2012. godine) Međunarodne platforme za saradnju sa NR Kinom i zemljama Centralne i Istočne Evrope, poznatije kao mehanizam saradnje „16+1”.

Srbija je oduvek imala važnu geoekonomsku poziciju kao raskrsnica puteva između Evrope, Azije i Bliskog istoka, pri čemu se nalazi i na produženoj ruti *ekonomskog pojasa i pomorskog puta svile*. Stoga, Srbija je potpisnica brojnih međunarodnih sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA, Sporazum o slobodnoj trgovini između Srbije i zemalja EFTA, itd.), a ako u obzir uzmemo i važnost luka Pirej i Solun za inicijativu „Jedan pojas, jedan put” očekivana je zainteresovanost Kine za sveobuhvatnu saradnju sa Srbijom, pri čemu bi Srbija mogla da bude jedan od najvažnijih partnera Kine na Balkanu, odnosno u celom regionu.

U novembru 2015. godine potpisan je memorandum o razumevanju između Vlade Republike Srbije i Vlade Narodne Republike Kine o zajedničkoj afirmaciji *Ekonomskog pojasa puta svile i Pomorskog puta svile 21. veka*.³⁴ U junu 2016. godine, tokom posete kineskog predsednika Si Đinpinga Srbiji, potpisan

³³ Emilian Kavalski, “China’s ‘16+1’ Is Dead? Long Live the ‘17+1’”, *The Diplomat*, March 29, 2019; <https://thediplomat.com/2019/03/chinas-161-is-dead-long-live-the-171/>.

³⁴ „Memorandum o razumevanju između Vlade Republike Srbije i Vlade Narodne Republike Kine o zajedničkoj afirmaciji Ekonomskog pojasa i puta svile i Pomorskog puta svile 21. veka” (Službeni glasnik Republike Srbije – Međunarodni ugovori, broj 1/2016–1, 11. januar 2016).

je memorandum o razumevanju o *unapređenju razvoja Informatičkog puta svile za informacionu povezanost*, između Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija Republike Srbije i Nacionalne komisije za reforme i razvoj Narodne Republike Kine³⁵, kao i 21 sporazum o različitim oblicima saradnje.

Nakon uspostavljanja saradnje i podrške, odnosno međunarodne platforme „16+1”, u oblastima ekonomije, saobraćaja i infrastrukture, turizma, poljoprivrede, informacionih tehnologija, ali i nauke, obrazovanja i kulture, Srbija je postala jedan od najaktivnijih učesnika, pa su se, iz ove saradnje, već realizovali ili će se realizovati veoma značajni projekti, kao na primer:

- Most preko Dunava u Beogradu. *Pupinov most* je prvi most koji je Kina izgradila u Evropi. To je investicija vredna 170.000.000 dolara i predstavlja najveću kinesku investiciju u Evropi do 2017. godine;³⁶
- Autoput E763. Koridor 11 će povezati Beograd i Šumadiju sa jugozapadom Srbije i Crnom Gorom. To je prvi auto-put u Srbiji koji grade kineska preduzeća; planirano je da ukupna cena izgradnje iznosi oko 900.000.000 evra;³⁷
- Pruga Beograd–Budimpešta. Izgradnja železničke pruge za vozove velikih brzina, duga 350 kilometara, predstavlja važan korak u saradnji Kine, Srbije i Mađarske, ali i Grčke, jer se time olakšava isporuka robe iz luke Pirej i luke Solun kroz povezivanje sa Srbijom železničkim saobraćajem. Predviđa se da će izgradnja pruge koštati 1.100.000.000 evra;³⁸
- Termoelektrana Kostolac. Kineske kompanije su izvršile rekonstrukciju i revitalizaciju Bloka 2, a počela je i izgradnja Bloka 3 Termoelektrane Kostolac, kao i proširenje kapaciteta površinskog kopa uglja „Drmno”, iz kog se i snabdeva TE „Kostolac”³⁹. Biće to prvi novi

³⁵ „Memorandum o razumevanju o unapređenju razvoja informatičkog Puta svile za informacionu povezanost” (Službeni glasnik Republike Srbije – Međunarodni ugovori, broj 9/2016, Oktobar 2016).

³⁶ Katarzyna Sidlo, Christopher Hartwell, and Directorate-General for External Policies of the Union (European Parliament), *Saradnja Srbije Sa Kinom, Evropskom unijom, Rusijom i Sjedinjenim Američkim Državama* (Directorate-General for External Policies of the Union (European Parliament), 2017), 7; [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603854/EXPO_STU\(2017\)603854_XL.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603854/EXPO_STU(2017)603854_XL.pdf).

³⁷ Sidlo, Hartwell, and Directorate-General for External Policies of the Union (European Parliament), *Saradnja Srbije Sa Kinom, Evropskom unijom, Rusijom i Sjedinjenim Američkim Državama*.

³⁸ Isto, 23.

³⁹ Blagoje Babić, „Značaj ekonomske saradnje sa Kinom za razvoj privrede Srbije”, u: *Budućnost i saradnja Kine i Srbije*, ur. Ivona Lađevac (Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu, 2018), 18.

blok termoelektrane, izgrađen u Srbiji tokom proteklih 30 godina i prvi kineski projekat te vrste u Evropi.⁴⁰

Saradnja Kine i Srbije iz godine u godinu je sveobuhvatnija, tako da se ne sprovode samo projekti iz oblasti infrastrukture i energetike, već su prošireni i na proizvodnju, finansije i investicije, telekomunikacije, kao i oni koji se sprovode iz investicija kineskih kompanija a ne samo iz kineskih kredita. Potpisivanjem sporazuma o proizvodnji električne energije iz vetra i saganjanjem otpada pokrenuta je saradnja Kine i Srbije u oblasti obnovljivih izvora energije. Takođe, potpisani su sporazumi o trgovini poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (npr. pšenica i kukuruz iz Srbije u Kinu) i uspostavljanju centra za saradnju u agrotehnici.

Neke od najvećih kineskih kompanija ulažu u svoje poslovanje u našoj zemlji. Kineska kompanija Hesteel Group Co., Ltd. je 18. aprila 2017. godine kupila 98 imovinskih celina Železare Smederevo⁴¹, čime je učinjen značajan korak u izlasku kineske proizvodnje čelika na evropsko tržište i na planu međunarodne saradnje. „Hestil” je ponudila obavezujuću ponudu u iznosu od 46.000.000 dolara, a ukupna projektovana investicija je nešto viša od 300.000.000 dolara (investicija se uglavnom odnosi na osnovna sredstva i infrastrukturu).⁴²

Tehnološki gigant *Huawei* najavio je (2016. g.) plan ulaganja, a kasnije i potpisao ugovor, u vrednosti od 150.000.000 evra, u „modernizaciju postojeće mreže fiksne telefonije Telekoma Srbije”; kineska kompanija *China National Electric Engineering Company* (CNEEC) najavila je (2014) planove za ulaganja u ukupnom iznosu od 1.200.000.000 američkih dolara, usmerena na elektrane, preduzeća iz oblasti mašinstva i industrijski park; CNEEC je kao deo tog plana formirao zajednički poduhvat s britanskom kompanijom *Scarborough Group International* za izgradnju termoelektrane u Loznici, s ciljem zajedničkog ulaganja 230.000.000 evra.⁴³ Kineska kompanija CRBC potpisala je sporazum o izgradnji kineskog industrijskog parka u

⁴⁰ China Radio International.CRI, „Mehanizam saradnje '16+1' unapređuje nivo kinesko-srpske saradnje China Radio International”, China Radio International.CRI, 18. jun 2016; <http://serbian.cri.cn/1401/2016/06/18/181s168013.htm>.

⁴¹ Ministarstvo privrede, „Potpisan kupoprodajni ugovor za Železaru Smederevo”, Ministarstvo privrede Republike Srbije, 18. april 2016; <http://privreda.gov.rs/potpisan-kupoprodajni-ugovor-za-zelezaru-smederevo/>.

⁴² Vlada Republike Srbije, „Prihvaćena ponuda 'Hestila' za privatizaciju Železare”, Vlada Republike Srbije, 5. april 2016; <https://www.srbija.gov.rs/vest/262818/prihvacena-ponuda-hestila-za-privatizaciju-zelezare.php>.

⁴³ Sidlo, Hartwell, and Directorate-General for External Policies of the Union (European Parliament), *Saradnja Srbije sa Kinom, Evropskom unijom, Rusijom i Sjedinjenim Američkim Državama*, 35.

Beogradu, koji će biti otvoren ne samo za kineske, nego i za kompanije iz drugih zemalja.

Kineska kompanija *Ziđin* (Zijin) izabrana je za strateškog partnera Rudarsko-topioničarskog basena Bor, a u predloženom obavezujućem poslovnom planu od ukupno 1260 miliona dolara predviđeno je vlasništvo od 63 odsto (dok Republika Srbija ostaje u manjinskom vlasništvu od 37 odsto), očuvanje 5.000 radnih mesta, obavezna dokapitalizacija u iznosu od 350.000.000 dolara, vraćanje starih dugova (oko 200.000.000 dolara)⁴⁴.

Kineski gigant u e-prodaji *Alibaba* najavio je dolazak u Srbiju, a krajnji cilj je plasiranje platforme za elektronsko plaćanje *Alipay* i platforme za putovanje *Fligy*, što bi olakšalo turistima iz Kine dolazak u Srbiju.⁴⁵ Postoje najave i o otvaranju distributivno-logističkog centra *Alibabe*.⁴⁶ U oblasti turizma načinjen je prvi korak ukidanjem viza za putovanje kineskim građanima i uvedena je avio-linija na relaciji Beograd – Peking, preko Praga.

Kineska preduzeća ulažu i u automobilski i finansijski sektor u Srbiji (grupa *Meita* je od 2014. uložila 48.000.000 evra, a *Bank of China* je počela svoje poslovanje u januaru 2017).⁴⁷ Predstavnici kineske kompanije *Šandong Linglong* potpisali su nedavno sporazum o izgradnji fabrike radijalnih pneumatika visokih performansi za putnička vozila, kamione i autobuse u Zrenjaninu. Planirano je otvaranje oko 1.200 novih radnih mesta.

Mint grupa je u martu u Loznici započela gradnju fabrike delova za automobilsku industriju. Izgradnjom fabrike otvoriće se 1.000 novih radnih mesta.

Predstavnici kineske kompanije *China Poly Group Corporation* iskazali su interesovanje za formiranje zajedničke kompanije u Srbiji, radi zajedničkog razvoja i proizvodnje antiterorističke opreme, uređaja za noćno izviđanje i raketnih sistema.⁴⁸

⁴⁴ Ministarstvo rudarstva i energetike, „Kineski Ziđin izabran za strateškog partnera RTB-a Bor”, Ministarstvo rudarstva i energetike Republike Srbije, Avgust 2018; <http://www.mre.gov.rs/latinica/arhiva-aktuelno-avgust-2018.php>.

⁴⁵ Aleksandar Mirković, „Alipay Serbia: Zna se kada stiže Alibaba u Srbiju”, *PC Press* (blog), 19. septembar 2018; <https://pcpress.rs/kada-stize-alibaba-u-srbiju-alipay/>.

⁴⁶ Gde investirati, „Alibaba je zainteresovana za Srbiju”, *Gde investirati*, 27. septembar 2017; <http://gdeinvestirati.com/2017/09/27/alibaba-je-zainteresovana-za-srbiju/>.

⁴⁷ Sidlo, Hartwell, and Directorate-General for External Policies of the Union (European Parliament), *Saradnja Srbije sa Kinom, Evropskom unijom, Rusijom i Sjedinjenim Američkim Državama*, 36.

⁴⁸ eKapija, „Kineska Poly Group zainteresovana za projekte u namenskoj industriji”, *eKapija*, 19. januar 2017; <https://www.ekapija.com/news/1648429/kineska-poly-group-zainteresovana-za-projekte-u-namenskoj-industriji>.

Kineske kompanije su učestvovala i na realizaciji ugovora koji su finansirani iz nekineskih izvora, kao što je, recimo, kredit EBRD, za obnovu željezničke deonice Rakovica – Resnik, u iznosu od 23.800.000 evra.

Tokom 2018. godine *Hisense Group* je kupila preko 95% akcija „Gorenja” u vrednosti od 293.000.000 evra, čime je postala većinski vlasnik i kompanija „Gorenja” koje posluju u Srbiji i to: fabrike rashladnih uređaja u Valjevu i fabrika veš mašina i bojlera u Zaječaru i Staroj Pazovi u kojima radi blizu 2.000 zaposlenih.

Jačanje privrednih i prijateljskih odnosa Srbije i Kine rezultovalo je i intenzivnim prilivom kineskih turista u Srbiju, što predstavlja značajan podstrek boljoj iskorišćenosti turističkih potencijala zemlje. Prema podacima Turističke organizacije Srbije, u 2017. godini je povećanje broja turista iz Kine u odnosu na 2016. iznosilo 181%, a tokom 2018. Srbiju je posetilo oko 80.000 ljudi iz Kine, što je 15 puta više nego 2011. godine.⁴⁹

Skoro da je izvesno da će kroz dogovorenu saradnju u okviru inicijative „Jedan pojas, jedan put” između Narodne Republike Kine i Republike Srbije jačati privredni i prijateljski odnosi između ove dve zemlje, što bi Srbiji omogućilo brže ostvarenje unapred zacrtanih ciljeva po pitanju bržeg ekonomskog rasta.

Srbija, u odnosu na zemlje potpisnice mehanizma „16+1”, prednjači u kvalitetu bilateralnih odnosa sa Kinom, kao i broju i vrsti projekata koji su dogovoreni; međutim, i mnogi drugi elementi odraz su kvalitetnih veza koje su uspostavljene između ove dve države – Srbija je npr. prva zemlja u Evropi koja je ukinula vize za putovanje građana Kine, ali je i jedna od retkih zemalja u Evropi u kojoj se, osim na fakultetima, kineski jezik može učiti i u osnovnim i srednjim školama⁵⁰.

4. UMESTO ZAKLJUČKA

Predsednik Đinping je (2017. godine) izneo i dugoročniji razvojni plan, prema kojem će Kina, u toku prve faze tog plana, od 2020. do 2035. godine, postati „globalni lider u inovacijama”, a za vreme druge faze, od 2035. do 2050. godine postati „globalni lider sa međunarodnim uticajem”.⁵¹ Međutim, ostvarivanje ambicioznih planova i projekata svakako će imati i svoje izazove.

⁴⁹ TOS, više izvora.

⁵⁰ Obradović, „'Pojas i put' na Balkanu i Srbiji (Izazovi saradnje)”, 168–69.

⁵¹ Saarela, „A New Era in EU-China Relations”, 17.

Republici Srbiji ne preostaje ništa drugo nego da vredno uči, radi, upoznaje i neguje prijateljstvo i dobru saradnju sa Narodnom Republikom Kinom, jer, kao što je rekao predsednik Kinesko-srpskog privrednog udruženja Šu Lija, na otvaranju okruglog stola „Budućnost saradnje Kine i Srbije”, „privrednici koji rade sa stranim partnerima dobro znaju da je za uspešnu saradnju neophodno poznavanje kulturnih i menadžerskih obrazaca zemlje partnera, sveukupnog poslovnog ambijenta te zemlje, njenih zakonskih i drugih propisa, a i pozitivno iskustvo drugih privrednika takođe može biti od velike koristi, kao i ljudi sa iskustvom koji znaju kako da prikažu informacije na način da one budu razumljive i prihvatljive i jednoj i drugoj strani”.⁵²

Kineski interes u Srbiji i u regionu vezan je uglavnom za oblast energetike i infrastrukture, pri čemu kineska vlada očekuje od Srbije da postane „ključno čvorište za vazdušni, železnički i vodni saobraćaj”, u skladu sa Inicijativom⁵³. Nesumnjivo je potrebno da Srbija uloži još veće napore i kapacitete kako bi kroz dogovorenu platformu iskoristila stvorene šanse za širenje i unapređenje saradnje u oblastima od zajedničkog interesa, pre svega u oblastima koje su osnov za dalji privredni rast: saobraćaj i infrastruktura, energetika i rudarstvo, finansijske usluge, telekomunikacije /internet/ informacione tehnologije, e-trgovina, razmena roba i usluga. Ništa manje važne nisu ni oblasti od opšteg značaja, odnosno zajedničko učenje, obrazovanje i kultura, kao ni širenje mira kroz sveobuhvatnu saradnju, otvorenost i inkluzivnost koji su krasili duh „puta svile” hiljadama godina unazad i doprineli razvoju civilizacije.

LITERATURA

1. Aleksandar Janković (2017). *Privredni razvoj Kine: Povezivanje na kineski način*. Beograd: Centar za istraživanje povezivanja Puta svile – CIPO.
2. Aleksandar Mirković. „Alipay Serbia: Zna se kada stiže Alibaba u Srbiju”. *PC Press* (blog), 19. septembar 2018; <https://pcpress.rs/kada-stize-alibaba-u-srbiju-alipay/>.
3. Babić, Blagoje (2018). „Značaj ekonomske saradnje sa Kinom za razvoj privrede Srbije”. U: *Budućnost i saradnja Kine i Srbije*, ur. Ivona Lađevac, 11–27. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.

⁵² Sju Li, „Govor predsednika Kinesko-srpskog privrednog udruženja”, u: *Budućnost saradnje Kine i Srbije*, ur. Ivona Lađevac (Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu, 2018), 9–10.

⁵³ Sidlo, Hartwell, and Directorate-General for External Policies of the Union (European Parliament), *Saradnja Srbije sa Kinom, Evropskom unijom, Rusijom i Sjedinjenim Američkim Državama*, 23.

4. Barisitz, Stephan, and Alice Radzyner. "The New Silk Road, Part II: Implications for Europe". *Focus on European Economic Integration*, no. Q4/17 (2017): 70–81; <https://ideas.repec.org/a/onb/oenbfi/y2017iq4-17b2.html>.
5. China Radio International.CRI. „Mehanizam saradnje „16+1” unapređuje nivo kinesko-srpske saradnje China Radio International”. China Radio International.CRI, June 18, 2016; <http://serbian.cri.cn/1401/2016/06/18/181s168013.htm>.
6. Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, “The Bucharest Guidelines for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries”, January 26, 2015; http://www.china-ceec.org/eng/ldrhw_1/2013bjlst/.
7. Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, “The Belgrade Guidelines for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries – Cooperation between China and Central and Eastern European Countries”, January 27, 2015; http://www.china-ceec.org/eng/ldrhw_1/2014bergld/hdxw/t1410498.htm.
8. Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, “The Suzhou Guidelines for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries – Cooperation between China and Central and Eastern European Countries”, October 21, 2016; http://www.china-ceec.org/eng/ldrhw_1/sz2015/hdxw/t1411473.htm.
9. Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, “Spotlight: Promising 16+1 Cooperation Helps Boost European Development, Integration – Cooperation between China and Central and Eastern European Countries”, November 29, 2017; http://www.china-ceec.org/eng/ldrhw_1/2016lj_1/hdxw4/t1514944.htm.
10. eKapija. „Kineska Poly Group zainteresovana za projekte u namenskoj industriji”. eKapija, 19. januar 2017; <https://www.ekapija.com/news/1648429/kineska-poly-group-zainteresovana-za-projekte-u-namenskoj-industriji>.
11. Gde investirati. „Alibaba je zainteresovana za Srbiju”. Gde investirati, 27. septembar 2017; <http://gdeinvestirati.com/2017/09/27/alibaba-je-zainteresovana-za-srbiju/>.
12. Jong, Sijbren de, Willem Th Oosterveld, Michel Roelen, Katharine Klacansky, Agne Silekaite, and Rianne Siebenga (2017). *A Road to Riches or a Road to Ruin?: The Geo-Economic Implications of China's New Silk Road*. The Hague Centre for Strategic Studies.
13. Kavalski, Emilian. “China's '16+1' Is Dead? Long Live the '17+1'”. *The Diplomat*, March 29, 2019; <https://thediplomat.com/2019/03/chinas-161-is-dead-long-live-the-171/>.
14. Lađevac, Ivona (2018). „Tekuća situacija i mogućnost koordinacije politike ‘Jedan pojas, jedan put’ između Kine i EU: Perspektive Srbije”. U: *Budućnost*

- Saradnje Kine i Srbije*, ur. Ivona Lađevac, 45–59. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
15. Lehmacher, Wolfgang, and Financial Times. “What Can the New Silk Road Do for Global Trade?” World Economic Forum, September 22, 2015; <https://www.weforum.org/agenda/2015/09/what-can-the-new-silk-road-do-for-global-trade/>.
  16. Li, Sju (2018). „Govor predsednika Kinesko-srpskog privrednog udruženja”. U: *Budućnost saradnje Kine i Srbije*, ur. Ivona Lađevac, 9–10. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
  17. Lo, Kinling, and Sidney Leng. “Xi Promises China Will Buy US\$40 Trillion Worth of Imports in next 15 Years as Part of Opening Up”. South China Morning Post, November 5, 2018; <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/2171705/xi-pledges-china-buy-us40-trillion-worth-imports-next-15-years>.
  18. „Memorandum o razumevanju između Vlade Republike Srbije i Vlade Narodne Republike Kine o zajedničkoj afirmaciji Ekonomskog pojasa i puta svile i Pomorskog puta svile 21. veka”. Službeni glasnik Republike Srbije – Međunarodni ugovori, broj 1/2016-1, 11. januar 2016.
  19. „Memorandum o razumevanju o unapređenju razvoja informatičkog puta svile za informacionu povezanost”. Službeni glasnik Republike Srbije – Međunarodni ugovori, broj 9/2016, Oktobar 2016.
  20. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Latvia and Ministra birojs, “The Meeting of Heads of Government of Central and Eastern European Countries and China Concluded in Riga”, November 6, 2016; <https://www.mfa.gov.lv/en/news/latest-news/55295-the-meeting-of-heads-of-government-of-central-and-eastern-european-countries-and-china-concluded-in-riga>.
  21. Ministry of Foreign Affairs, the People’s Republic of China, “The Sofia Guidelines for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries”, July 9, 2018; https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1577455.shtml.
  22. Ministarstvo privrede. „Potpisan kupoprodajni ugovor za Železaru Smederevo.” Ministarstvo privrede Republike Srbije, 18. april 2016; <http://privreda.gov.rs/potpisan-kupoprodajni-ugovor-za-zelezaru-smederevo/>.
  23. Ministarstvo rudarstva i energetike. „Kineski Židin izabran za strateškog partnera RTB-a Bor”. Ministarstvo rudarstva i energetike Republike Srbije, Avgust 2018; <http://www.mre.gov.rs/latinica/arhiva-aktuelno-avgust-2018.php>.
  24. National Development and Reform Commission, Ministry of Foreign Affairs, Ministry of, Commerce of the People’s Republic of China, and State Council. “Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road”. National Development and Reform Commission, March 28, 2018; http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html.

25. Obradović, Žarko (2018). „'Pojas i put' na Balkanu i Srbiji (Izazovi saradnje)”. U: *Novi put svile: Evropska perspektiva – bezbednosni izazovi/rizici unutar Inicijative 16+1*, ur. Vladimir Cvetković, 157–76. Beograd: Fakultet bezbednosti.
26. Rapoza, Kenneth. “China’s Largest Companies Prove Why It’s The World’s No. 2 Economy”. *Forbes*, June 6, 2018; <https://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2018/06/06/2018-global-2000-china-proves-why-its-the-worlds-no-2-economy/>.
27. Saarela, Anna. “A New Era in EU-China Relations: More Wide-Ranging Strategic Cooperation?” European Parliament-Policy Department for External Relations, July 2018.
28. Seth, Shobhit. “One Belt One Road (OBOR)”. Investopedia, August 14, 2018; <https://www.investopedia.com/terms/o/one-belt-one-road-obor.asp>.
29. Sidlo, Katarzyna, Christopher Hartwell, and Directorate-General for External Policies of the Union (European Parliament). *Saradnja Srbije sa Kinom, Evropskom unijom, Rusijom i Sjedinjenim Američkim Državama*. Directorate-General for External Policies of the Union (European Parliament), 2017; [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/-STUD/2017/603854/EXPO_STU\(2017\)603854_XL.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/-STUD/2017/603854/EXPO_STU(2017)603854_XL.pdf).
30. Touryalai, Halah, and Kristin Stoller. “Global 2000 – The World’s Largest Public Companies 2018”. *Forbes*. Accessed November 5, 2018; <https://www.forbes.com/global2000/>.
31. Vlada Republike Srbije. „Prihvaćena ponuda ‘Hestila’ za privatizaciju Železare”. Vlada Republike Srbije, 5. april 2016; <https://www.srbija.gov.rs/vest/262818/prihvacena-ponuda-hestila-za-privatizaciju-zelezare.php>.
32. World Economic Forum. “This Is What China’s Economy Looks like in 2018 – in 6 Charts”. World Economic Forum, August 7, 2018; <https://www.weforum.org/agenda/2018/08/china-s-economic-outlook-in-six-charts/>.
33. Zuokui, Liu (2018). „Rizici Inicijative ‘Pojas i put’ u izgradnji Evroazijskog ekonomskog koridora”. U: *Novi put svile: Evropska perspektiva – bezbednosni izazovi/rizici unutar inicijative 16+1*, ur. Vladimir Cvetković, 9–19. Beograd: Fakultet bezbednosti.